

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

SZERKESZTŐSÉG:

DÖNTVÉNYTÁRRAL.

KIADÓ-HIVATAL:

Zöldfa-utca 25. sz.

Egyetem-utca 4. sz.

Megjelen minden pénteken.

Előfizetési díj: félvre — 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6

Tartalom: Megjegyzések Vargha Ferencz «Semmiségi panasz» című dolgozatára. Dr. Fayer László egyetemi tanártól. — A bírói ügyvitel. Dr. Gallia Béla budapesti keresk. és váltótörvényszéki albirótól. — A részvénytársasági mérleg közzététele. Dr. Engel Aurél budapesti ügyvédől. — A budapesti törvényszék vádtanácsa. B. IV. — Különfélék. Melléklet: Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Megjegyzések

Vargha Ferencz «Semmiségi panasz» című dolgozatára.*

IV.

Vargha Ferencz helyteleníti, hogy a bíróságok némely esetben a főkérdésbe beléolvasztják a beszámithatlansági elemeket. Szerinte helyesebb a törvény által megengedett különválasztás; sőt de lege ferenda a jogkérdést különválasztaná a ténykérdéstől, vagyis visszamenne arra a rendszerre, mely nálunk a sajtó-eljárásban volt honos. Az osztrák helyébe behozná a francziát. Vargha vezérlő indoka e tekintetben az, hogy az összefoglalt kérdés nem tünteti fel a tényeket, melyeket az esküdtek a verdikt alapjául elfogadtak s ennélfogva a Curia az anyagi semmiségi okok szempontjából nem vizsgálhatja felül az esetet; ha ellenben — mondja — külön állapítanak meg választukat a ténykérdésre, a jogkérdésre és a beszámithatlansági kérdésre, ez esetben a Curia kellő alapot nyerne a felülvizsgálatra.

Részemről ezt a tételt nem fogadhatom el. Alig lehetséges a kérdésekben oly kimerítően megállapítani a tényeket, hogy a Curia kizárólag erre alapithassa a revisiót; a Curia minden esetben utalva van a főtárgyalási jegyzőkönyv segítségül vételére. De másrészt a régibb sajtó-eljárásban látható volt, hogy mire visz a kérdések feldarabolása. Az esküdtek választai folyton ellenmondásban voltak egymással.

Még a mostani fakultatív ketté osztás is zavarba hozza az esküdteket, mert az első kérdésben bűnösnek kell mondanunk azt az embert, a kit a második (beszámithatlansági) kérdésben nem-bűnösnek mondanak. Hozzájárul, hogy mikor a külön beszámithatlansági kérdésre az esküdtek nemmel felelnek, a Curia még mindig nem tudja, vajjon a tanuknak és szakértőknek nem hittek-e az esküdtek, vagy a tényeket nem tartották-e hiányosoknak a beszámithatlanság fogalmának betöltésére.

Véleményem szerint hiu törekvés az, hogy az esküdtzéki eljárást alkalmazzuk a kielégítő felülvizsgálat igényeihez. Amióta behozták a szóbeliséget, ez még a szakbírói eljárásban is alig lehetséges; de egyenest lehetetlen a jogot nem tudó bíró irányában oly követelésekkel fellépni, melyeknek ez megfelelni nem lesz képes. A polgár-bíró számára a munkakört első sorban úgy kell berendezni, hogy ne vigyük őt ellenmondásokba. Ezért csak egy dolgot kérdezzünk tőle: bűnös-e a kérdésbe foglalt cselekményben a vádlott.**

Vargha álláspontjának épp az ellenkezőjét foglalom el. Törekedjék a bíróság a beszámithatlansági kérdést is beléolvasztani a főkérdésbe.

Igaz, hogy a kérdés halmazottá válik; de nincs kizárva

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

** Ajánlom az olvasó figyelmébe a Vargha által a 94. és 95. lapon nyújtott kérdésmintát. Aligha van esküdt, aki azon a részletezett kérdéssorozaton el tudna igazodni. S a felvett eset aránylag egyszerű.

az egyszerűsítés lehetősége, s elvégre az elnöki kitanítás tájékozást nyújthat.

A német törvény a külön beszámithatlansági kérdést nem ismeri s ebből az következik, hogy az esküdtek fölmenthetnek ugyan beszámithatlanság alapján, de nem kapnak erre a kérdésben biztatást. A német törvényhozó azt hitte, hogy eléggé hatályosan felhívja az esküdteket ezen jogukra a védő.

Bizonyos, hogy ily módon az anyagi jog szempontjából való felülvizsgálatra a kérdés még kevesebb támpontot nyújt, mint a mi eljárásunkban; de elvégre megtalálja a legfelső bíróság a percsomóban a felvilágosító adatokat.

Szerintünk az esküdtzék lényének leginkább a német törvény felel meg, mert a főkérdés e rendszerben a legegyszerűbb, az esküdtek tehát leginkább képesek feladatuknak eleget tenni.

Egyébiránt amely munkálat a felülvizsgálatot csak úgy képes megszervezni, ha az esküdtekhez intézendő kérdések feltevésének rendszerét oly gyökeresen átalakítja, mint ezt Vargha dolgozatában találjuk: az tulnagy kört von a novella számára. Alkalmi törvényben ily alaptevő, az egész esküdtzékre kiható átalakítást nem szokás és nem is igen lehetséges keresztülvinni.

V.

Vargha belenyugszik, hogy azon esetre, ha a bíróság valamely indítvány felett nem közbenszóló végzésben, hanem az ítéletben határoz: a fél elessék semmiségi panaszától, mivel a törvény 384. §. 9. pontja *közbenszóló* határozatról szól.* Azt tartom, ha a bíróság tudatosan oly eljárást követ, mely a felet az őt megillető jogorvoslattól megfosztani van hivatva, ennek kárát a fél nem szenvedheti.

Másik esetben (Weber-Kolompár-ügy) Vargha szintén belenyugszik, hogy a Curia, ámbár látta az esküdtekhez intézett főkérdésben a hibát, nem orvosolt semmit. Ez ügyben a BP. 427. §. 4. p., 355. §. és 437. §. 5. pontja alapján meg kellett volna semmisíteni az eljárást s új főtárgyalást rendelni, mivel a konkrét esetben kétségtelen, hogy a kérdés hibás feltevése a vádlott érdekének lényeges sérelmével járt.

VI.

A véleménykülönbség köztünk leginkább onnan ered, hogy Vargha a «jogkérdésre» kívánja a semmiségi panasz körét szorítani. Erre nézve legyen szabad eltérő álláspontomat a következőkben összefoglalnom.

A semmiségi panasz majd az első, majd a második fokból indul ki. E perorvoslatnak tehát nem az a főjellege, hogy ott használható, ahol már két forum határozott, ahol tehát a tények teljes megbízhatósággal meg vannak állapítva, hanem az, hogy azon bírósághoz viszi az ügyet, amelynél — czélszerűségi tekinteteknél fogva — közvetlen bizonyításnak nem lehet helye.

Ez a különbség tehát egyrészt a kir. táblák és a törvényszékek decentralisatiójából, másrészt a Curia központi-ságából ered.

Ha a budapesti kir. táblát tizenkét évvel ezelőtt nem

* 52. l.

decentralizálják, a felebbezés ugyanoly berendezést nyert volna, mint a semmiségi panasz.

Azon felfogásnak, hogy a felebbezés az elsőfoku, a semmiségi panasz a másodfoku perorvoslat, igenis jogosultsága volt a Fabinyi-féle javaslat alapján. Ez a javaslat az esküdt-széket a közönséges bűnügyekben nem ismerte s ennél fogva szimmetrikus módon oldotta meg a perorvoslati kérdést: a semmiségi panasz minden esetben a felebbezés fölébe került. De még ezen semmiségi panaszba is beleillesztették az anyagi semmiségi okokat; tehát még a tisztán harmadfoku perorvoslatot se a régi semmiségi panasz mintájára szervezték. Csemegei Károly pedig a lényegileg ugyanoly szerkezetű semmiségi panasz keretébe a *BTK.* 92. §-át illető sérelmeket is felvette.

Megállapíthatjuk ezek után, hogy nem a két jogorvoslat más és más terjedelméből, hanem egyes-egyedül a középfoku és legfelső bíróság különböző geográfiai helyzetéből következik, hogy a kir. táblák maguk oszlatják el kötelességeiket, a Curia pedig ugyanazt a munkát az alsófok által végezteti. (A Curia ezen eljárása sokban hasonlít a kir. táblák abbeli eljárásához, midőn egy alsófoku bírót biznak meg a bizonyítékok kiegészítésével. Ami a kir. táblákon kivétel, azt a Curián szabálylyá kellett tenni.)¹

Ha nemcsak elvben, de tényleg is megvolna a kir. táblákon a szóbeliség, legalább a tárgyalási módozat mutatkoznék eltérőnek a curiai tárgyalással szemben. De köztudomású, hogy az ügyek 90 százalékában nincs reproductió, tehát tíz ügy közül kilenczet teljesen azon keretben tárgyalják a kir. táblán, mint tárgyalnák a Curián.

Hozzájárul, hogy a kir. tábla jogköre bizonyos tekintetben még jobban meg van szorítva, mint a Curiáé. Az elsőfoku ítéletet ugyanis a kir. tábla csak a vádlott kihallgatása után változtathatja súlyosabbra (*BP.* 423. §. 4. p.), holott a Curia ezt megteheti a vádlott kihallgatása nélkül — ha csak az alsófokon megállapított tényeket nem bolygatja. A semmiségi panasz tehát érdemleges kérdésben még több jogot ad, mint maga a felebbezés.

A *BP.* felebbezése abban is azonos természetű a semmiségi panaszszal, hogy a felülvizsgálat csak az ítéletnek megtámadott intézkedésére szorítkozik. S abban is, hogy 1. a vádló részéről, habár a vádlott terhére használt semmiségi panasz mindig a vádlott javára használnak is tekintendő, vagyis a vádlott irányában a Curián sincs a részleges jogerejűség; 2. a semmiségi panaszszal élő vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fenforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár semmiségi panaszszal nem élt is; végül 3. a felülvizsgálatnak ki kell terjednie a hivatalból figyelembe veendő semmiségi esetekre.

A legcsattanóbb érv azonban amellet, hogy a *BP.*-ban a semmiségi panasz elnevezés lényegileg nem akar mást jelenteni, mint a felebbezés, a következő.

A *BP.* 517. és 518. §-ai az összbüntetés és az egyesített büntetés kiszabásáról szólnak. A művelettel meg van bízva a törvényszék és a járásbíróság. A jogorvoslat a büntetés kiszabására és a legfontosabb alakiságok betartására vonatkozik. És nevezi a törvény semmiségi panasznak — azon egyedüli indoknál fogva, mivel a Curiához akarja irányítani. A jogorvoslat tehát, melynek tárgya első sorban és legfőképp a büntetés mérvének leszállítása vagy emelése: semmiségi panasz.

Ugyancsak semmiségi panasznak van helye a *BP.* 426. §-a értelmében a kir. táblának elsőfokban hozott ítélete vagy érdemleges végzése ellen. (333. és 418. §§.)

Ha valami, úgy ezek mutatják, hogy a régi elnevezésből következtetést vonni nem lehet.

¹ Az osztrák semmitőszék bizonyos kivételes esetekben maga is teljesíthet pótlólagos felvételt. (362. §.)

Sajnos, a gyakorlatban a két perorvoslat régi kereteit tartják még mindig szem előtt s feledik, hogy — eltekintve a törvénytől — a felebbezés körét megszorítja már maga a szóbeliség, a semmiségi panaszt pedig kibővíti és átalakítja egyrészt a felebbezésnek a legelső fokon való teljes kizárása, positiv alapon pedig a *BP.* 385. §-a.

A bűnvádi eljárás mai rendszerében nem foglalhat helyt se egymás mellett, se egymás felett két perorvoslat oly értelemben, mint régente. Ha van is valamely bűnvádi eljárási törvényben — mint a magyar *BP.*-ben találjuk — az érdemleges jogorvoslatnak két elnevezése, tartalmi tekintetben mégis csak egy az.

Az elnevezések a jogorvoslat egységét eltakarni képesek, megszüntetni nem.

VII.

Nem fogadhatom tehát el, midőn Vargha előadja, hogy «ma a Curia előtti eljárásban a bizonyítás anyaga oly esetekben, midőn anyagjogi szabály megsértéséről van szó, hét lakattal van lezárva; ahhoz a revisionális bíróság nem férközhetik.»¹

Az alsófokon megállapított tények a Curiát csak azon esetekben köthetik, midőn ítéletet hoz.² De a midőn a *BP.* 437. §. 5. pontja esetében megsemmisít, már Vargha szerint is szabadabban mozoghat.

Ugyanis ő maga írja nagyon helyesen: «Igen nagy kár, hogy a Curia a 437. §. 5. bekezdésében foglalt jogával gyakrabban nem élt kezdettől fogva; bizonyára más képe volna ma a revisionának s a kérdéseket is másképp szerkesztenék.»³

Ha tehát a kérdés rossz, Vargha szerint is meg kell semmisíteni az eljárást. Hogy pedig a kérdés rossz, az rendszerint a bizonyítás anyagából derül ki.

Ugyancsak más helyen a nem-esküdt-széki ügyekre vonatkozólag ezt írja: «Igen nagy kár, hogy a Curia a *BP.* életbeléptetésével a legnagyobb szigorúsággal nem járt el az alsófoku bíróságokkal szemben s csak elvétve alkalmazta a 437. §. 5. bekezdését, mely pedig mindig alkalmazandó volna, valahányszor a ténymegállapítás az ítélet jogi álláspontjára, a felek indítványaira s különösen az anyagi jogszabálysértésre alapított semmiségi panaszra tekintettel nem perrendszerü.»⁴

Ha a két utóbbi idézet kifejezi Vargha véleményét, úgy az első idézetben a *BP.* ellen emelt panasz önmagától elesik.

Mihelyt a Curia új főtárgyalásra utasít: megbolygatta a bizonyítás anyagát, vagyis a tényeket.

VIII.

A mi a *BP.* módosítását illeti, első sorban nem az eljárási biztositékok leszállítása után vélem a reformot kereszthivethetni, hanem főleg a Curia hatáskörének rendszeres kisebbitésével.

El kellene terelni a Curiáról a járásbírósági ügyek legnagyobb részét.

Ugyancsak a jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztés-büntetés egyesítését tárgyzó ítéletek elleni jogorvoslatot. (*BP.* 517., 518. §§.)

Mindkét ügycsoport a kir. táblákhoz volna utalandó.

A *BTK.* novellája számos büntettet vétséggé fog alakítani. Ide tartoznak különösen az apró lopások, melyek most a törvényszékek munkakörét terhelik. Az élet kimutatta, hogy amíg a járásbíróságoknál meglehetősen nagy számban súlyos lopásokat is tárgyalnak, a törvényszékeket elárasztják a legcsekélyebb «minősített» lopások. Utóbbiak, ha a novella után vétségekké alakulnak, egyszersmind kiesnek a Curia jogköréből.

¹ 73. l.

² Kifejtettem ezt e lapok m. é. 50. számában.

³ 56. l.

⁴ 75. l.

Belejátszik e kérdésbe a processuális korrekcionálisatio is.

A magyar *BTK.* elfogadja a korrekcionálisatio eszméjét a büntettek és vétségek területére. Ellenben a vétségek és a kihágások közti u. n. dekorrekcionálisatiót a kihágási törvény 32. §-a kizárja. A bünvádi eljárás köréből pedig mindkettőt a *BP.* 8. §-a törli. Ugy látszik, a törvényhozás azokat az enyhítéseket, melyeket ez eszme magával hoz, nem akarta bővíteni s e miatt már a második törvényben gátat emelt ellene, a harmadikban pedig a gátat még megnyújtotta. Ez által a két utóbbi törvény a gyakorlatba ellenmondást vitt be, mert ha van jogosultsága az egyéniesítés elvének, akkor érvényesülnie kell nemcsak a büntettek és vétségek területén, de épugy a kihágások területén is és nemkülönbén a hatásköri kérdéseknél, valamint az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogságnál. Ha a korrekcionálisatiót figyelembe vesszük a bünvádi eljárásnak a *BTK.* 106. §-a szerinti elévülésénél, — a mint azt a Curia 59. sz. döntvénye kimondja, — nem lett volna szabad azt mellőzni az előkészítő eljárás egyéb kérdéseiben sem.

A Csemegi- és Fabinyi-féle eljárási javaslatok, mint az előbbinek 15., utóbbinak 10. §-a mondja, csak *rendszerint* nem veszik itt figyelembe a *BTK.* 92. §-át. Ellenben a *BP.* értelmében a bünvádi eljárás megindításánál a bűncselekménynek a büntető törvényekben megállapított minősítés irányadó s azok a körülmények, melyek következtében a *BTK.* 92. §-a alapján a büntett vétséggé változtatandó át, csak az ítélet hozásánál veendő tekintetbe.

A processuális korrekcionálisatio után igen sok teljesen jelentéktelen eset kiesnék a törvényszék és ezzel egyszersmind a Curia munkaköréből.

A gyakorlat tudunkkal a *BTK.* 85. §-a esetében is kizárja a processuális korrekcionálisatiót. A *BP.* 8. §-ából ez nem következik. Ha jelenleg a 16. évét meg nem haladott cseléd a gazdától a legcsekélyebb értékű dolgot lopja, ezen «ügy» elsőfokon a törvényszék elé kerül és terheli természetesen a legfelső bíróságot is. Maga a Curia döntött ily értelemben, midőn egy ízben a kérdés előtte megfordult. Tehát módjában volt a Curianak az apró ügyek nagy részétől megszabadulni s nem tette.*

Végül az ügyészség volna hivatva minden ügy első bírója lenni és ott, hol eljárásra komoly ok nem forog fen, hol az érték vagy a sérelem elenyésző csekély: indítványtétellel nem terhelné a bíróságot. A *BP.* 33. §-a nem foglalja magában mereven a legalitás elvét. —

De lege lata az igen becses dolgozat álláspontjától kevésbé térek el, mint de lege ferenda. *Dr. Fayer László.*

A birói ügyvitel.

A legkitünőbb anyagi jog is béna az anyagi igazság kiderítését és a jogok érvényesítését a lehetőségig biztosító perjog nélkül. De a legtökéletesebb perrendtartás is hiányos, ha nem támogatják oly intézkedések, melyek a bíróság ügyvitelét egyszerűvé, gyorsá és könnyűvé teszik; mert a nehézkes, bürokratikus ügykezelés egyrészt elvonja a bíróságokat az érdemleges határozatok hozatalától, tehát voltaképpen feladatuknak teljesítésétől, másrészt súlyos hátrányokat ró a felekre, a mennyiben a nehézkes kezelés ügyeik elintézését és a meghozott határozatok leírását, kiadását és kézbesítését a legnagyobb mértékben lassítja.

Hogy milyennek kell lenni a jó ügyvitelnek: az klasszikusan van megírva az osztrák birói ügyviteli szabályok 85. §-ában:

«A bíróság ügyvitele lehetőleg egyszerű legyen. A felekkel való érintkezésben és a belső szolgálatban minden szük-

* L. a határozatot *BYT.* 43. kötet 301. l.; ezen kívül a pécsi tábla határozatát *Büntetőjogi Döntvénytár* I. kötet 180. sz. Ugyancsak *BYT.* 42. kötet 14. l.

ségtelen hosszadalmasság és felesleges költségköltség kerürendő. Különösen az írásbeliség (Schreibwerk) mindenütt a legkisebb mértékre szorítandó».

A ki ismeri az osztrák bíróságok mintaszerű, gyors ügyvitelét, és a ki tudja, hogy mily áldás rejlik az olyan ügykezelésben, mely lehetővé teszi a folyó ügyeknek egyszerű és rövid elintézését, mint az például minden kereskedőnél és banknál szokásos: az nem fogja kicsinyeskedésnek tekinteni az ügyviteli kérdések megbeszélését, és nem fog a kezelés kérdései fölött a minima non curat praetor elvére támaszkodva elsiklani.

A törvényszékek polgári birói ügyviteléről senki se tagadhatja, hogy bürokratikus, nehézkes, sok fölösleges munkát okozó és az ügyek elintézését meglátszó. Mintha sürgős utunkat postakocsin tennők meg és nem vennénk tudomást a gőz és villanosság vívmányairól.

A küszöbön álló nagy perjogi reform maga után fogja vonni a birói ügyvitel reformját is. Az ország jogászközönsége és a jogkeresők nagy tömege az új ügyviteli szabályoktól várja, hogy a bíróságok ügykezelését okosabbá, célszerűbbé és egyszerűbbé tegyék.

De a mai viszonyok között nem lehet előre látni, hogy a perjogi reform mikor valósul meg. Annyi azonban bizonyos, hogy bármikor lép életbe: maga előtt találja majd a régi eljárás szerint elintézendő ügyek nagy tömegét, melyeknek feldolgozása meg fogja nehezíteni az új perrendtartás életbeléptetését. A mellett azzal a tagadhatatlan tényvel állunk szemben, hogy a rendes perek meglehetősen lassúsággal intézettek el és ezáltal éppen a felek nagyobb vagyoni jogi igényeinek érvényesítése szenved késedelmet.

Ezért megfontolást érdemel az a kérdés, hogy nem volna-e célszerű már a nagy perjogi reform életbelépése előtt oly módokról és eszközökről gondoskodni, melyek az ügyek gyorsabb elintézését, a hátralékok apasztását a ma érvényben lévő törvények keretében lehetővé teszik?

Ha e kérdésre igennel felelünk és a megoldás módjait vizsgáljuk, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy akkora személyzetsaporítás ugyszólván lehetetlen, a mely e bajt jelentékenyen orvosolni képes volna. Mert a baj forrása nem a személyzet csekélységében, hanem abban rejlik, hogy sok az olyan munka, melyet csakis jelenlegi ügyvitelünk nehézsége követel meg és a mely a birói és fogalmazói kart elvonja az érdemleges ügyek elintézésétől.

A hátralékok apasztásának természetes módja tehát az volna, hogy a birói ügyvitel rendeleti uton egyszerűsítették, még pedig minél előbb, a perrendtartás életbeléptetése előtt, egyrészt hogy a felek addig se legyenek az ügyek gyorsabb elintézésének jótéteményétől elzárva, míg az új perjog életbelép; másrészt, hogy az új perrendtartás kevesebb régi eljárás szerint elintézendő hátralékokra találjon.

Az eljárás egyszerűsítése a tisztán *kézimunkának* apasztásában állana. Megvalósítására a következő eszközöket és módokat tartanám célravezetőeknek:

1. *Blanketták.* Régen fölismerő tény, hogy az ügyek elintézését lényegesen megkönnyíti a blanketták használata oly határozatoknál, melyek nevek és számok kivételével rendszerint azonosan hangzanak. Olyan blankettákat kellene tehát készíteni, melyek annyira tökéletesek, hogy minimális írással volnának kitölthetők.

De ezenkívül a blanketták tekintetében oly reformot lehetne behozni, mely még nagyobb lendületet adna az ügymenetnek. Ugyanis az osztrák mintának megfelelő kimerítő blanketta-gyűjtemény volna készítendő, és ott, ahol az elintézés teljesen blankettális, nem kellene külön előadói tervezetet készíteni, hanem elégséges volna, ha a beadványra rájegyeztetnék a megfelelő blanketta száma, határnap, költség, vagy az, mi az űrlap kitöltéséhez egyébként szükséges, a kézbesítési utasítás és a kelet. A kellően kioktatott, meg-